

BIOGRAFIA PR. IOAN MAIER, PROTOPOP GRECO-CATOLIC DE BISTRIȚA (1782-1867), PREZENTAREA ȚINUTĂ DE PR: CRISTIAN GOIA, PROTOPOP GRECO-CATOLIC DE BISTRIȚA CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A 190 de ANI DE LA NUMIREA PR: MAIER CA PROTOPOP GRECO-CATOLIC DE BISTRIȚA

Preacucernici părinți, lubiți credincioși,

Marele istoric Nicolae Iorga spunea că un popor care nu își cunoaște istoria este asemenea unui copil care nu își cunoaște părinții. Comunitatea greco-catolică din Bistrița are o istorie bogată și de aceea astăzi vom evoca personalitatea unui intelectual aparținând Bisericii greco-catolice bistrițene din secolul al XIX-lea. Vom prezenta pe scurt viața și activitatea Pr. Ioan Maier, cel de-al patrulea protopop greco-catolic al Bistriței, un mare intelectual roman bistrițean al sec al XIX-lea. Numele lui apare în documente Ioan Maier și Ioan Maior (varianta latină).

Sursele pe care le-am folosit pentru prezentarea de astăzi sunt lucrări ale doi istorici: Prof. Simion Retegan și Prof. Iosif Uicălean, precum și studierea unor documente aflate în arhivele Naționale din Bistrița, Cluj-Napoca și Alba-Iulia. Zilele trecute am fost la arhivele naționale din Cluj, unde am fotografiat zeci de documente originale emise de Pr. Maier. Acestea se află în Fondul episcopiei de Gherla.

Pr. Ioan Maier s-a născut în 6 ianuarie 1782, în satul Bucerdea Grânoasă, unde tatăl său era cantor. Studiază la Blaj, unde își însușește cunoașterea limbii latine. Timp de 20 de ani, între 1810-1830 este preot celib în satul Veza de lângă Blaj. În anul 1830, datorită pregătirii sale intelectuale și preoțești, și nu în ultimul rând pentru cunoașterea limbii germane, este numit de către Episcopul Ioan Bob ca preot în Bistrița. În cadrul sinodului de la Blaj din anul 1833 este numit protopop al Bistriței. Așadar, se împlinesc 190 de ani de la numirea sa ca protopop. Mai târziu va fi numit și în demnitatea de asesor consistorial și comisar legat al tribunalului

matrimonial al Episcopiei. A fost și directorul școlii confesionale din parohia Bistrița și inspector școlar în protopopiatul Bistrița. A slujit 36 de ani în biserica parohială din Bistrița. În 18/30 septembrie anul 1850, în calitate de protopop, participă la sinodul de la Blaj unde este ales noul mitropolit de Făgăraș și Alba-Iulia, Alexandru Șterca -Șuluțiu. E important să știm că pe actuala stradă a Crinilor, unde se află în cimitirul vechi mormântul Pr. Ioan Maier, a fost o biserică de lemn construită cu multă jertfă de către enoriașii noștri, între anii 1790-1792. Această biserică a fost lăcaș de cult pentru românii bistrițeni timp mai bine de 100 de ani până în anul 1897, când cu mari eforturi s-a achiziționat Biserica de la Coroana. Biserica de lemn a fost donată comunității parohiale din Lechința. Tot aici, pe str Crinilor, se mai pot vedea cele două școli confesionale greco-catolice, una inițială, de lemn, pe colț cu str. Cerbului care a fost folosită înainte de 1895 și alta de de zid unde acum se află Grădinița nr.9. construită în 1895.

Despre activitatea Pr. Maier se cunosc anumite lucruri din documentele aflate în arhivele Blajului, episcopiei de Gherla și arhivele protopopiatului de la Bistrița. Până în anul 1853 parohia Bistrița era arondată Mitropoliei de la Blaj, iar apoi după anul 1853 când se înființează Eparhia de Gherla parohia se mută sub jurisdicția episcopiei de Gherla.

Un amănunt important despre Protopopul Ioan Maier aflăm și din revista ilustrată nr.2 din 1898 a lui Ion Pop Reteganu (o altă personalitate a Bisericii noastre. Acesta menționează faptul că protopopul a îndemnat familia poetului national Andrei Mureșanu ca acesta să fie dat la scolile Blajului pentru a studia Filosofia și Teologia, astfel că în 1832 îl regăsim pe Andrei Mureșanu la seminarul de la Blaj.

Din perioada de după revoluția de la 1848 s-au păstrat rapoartele protopopului, care scria despre mișcarea populației în protopopiat: nașteri, decese, căsătorii, despre starea bisericilor și averilor lor, despre preoții subordonați, despre starea școlilor și învățătorilor, despre căsătoriile mixte, trecerile de la o confesiune la alta, despre nr elevilor aflați la gimnaziul luteran al orașului. Ceea ce e mai important din actele de la

arhive sunt documentele privitoare la Biserică și școală. Din documente se poate constata precaritatea condiției sociale a parohiei greco-catolice. Deși numărul credincioșilor era mare - 1542 de credincioși în anul 1870, potențialul material al parohiei era modest conform cu situația materială a românilor din acea perioadă. În timpul păstoririi Pr. Maier, biserica folosită a fost cea de lemn de pe str. Crinilor despre care am amintit, avea hramul "Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", se afla în afara zidurilor orașului și era o construcție modestă cu un turn și clopot. Era înzestrată cu cărți de cult, veșminte bisericești, icoane și prapori. Deoarece biserica era neîncăpătoare duminica și în sărbători (avea ca dimensiuni 19 m x 7m). În anul 1860 Pr. Maier se adresează împăratului de la Viena pentru a acorda românilor Biserica minorită Coroana. În acel moment biserica era nefolosită și era arondată garnizoanei militare din acea vreme. Din documente aflăm despre dorința puternică a românilor de a avea această biserică citez din doc "Ce minte au oamenii! această biserică stă pustie ca o mamă fără fii, fără mângâiere și ca o vie nelucrată, pustiită și necultivată, iar românii de aici, cu numărul de 1600 abia au o colibă veche de lemn, afară din oraș, în care îl adoră pe Tatăl din cer" din doc adresat Mitropolitului Sterca Suluțiu. Dorința Pr. Maier s-a împlinit 35 de ani mai târziu când a fost achiziționată cu mari eforturi din partea comunității biserica minorită de la Coroana cu 35000 de florini. Starea materială a părintelui era asemănătoare cu cea a parohiei și a bisericii sale. Principala sursă de venit era pământul bisericesc, cleja care avea în 1862, 16 iugăre (9 ha), 2 iugăre erau pământ arabil iar restul fânațe. Se mai adăuga lecticalul, obligația enoriașilor de a da produse preotului și veniturile stolare, plătite de credincioși pentru cununi, botezuri, înmormântări, parastase, sfințirea caselor la Bobotează, molitve care totuși nu depășeau 15 florini pe an. În 1862 venitul total anual era de 140 de florini și 22 de crețari din care jumătate revenea parohului și celalaltă parte crâșnicului și cantorului.

Școala românească greco-catolică din Bistrița avea un caracter confesional, este menționată în 1810, dar abia în 1844

va avea un local propriu în școala de lemn. În anul 1857 era frecventată de 40 de băieți și 26 de fete și dascăl era de doi ani I. Iacobenii, cu o plată de 90 de florini pe an. Câțiva ani mai târziu, în 1862, nr elevilor era mai mare: 52 de băieți și 34 de fete, învățător era Constantin Buta autodidact, plătit cu 130 de florini. Inspectorul școlar era Nucu Pleșca, agricultor.

Meritul Pr. Maier este că în anul 1863 în urma solicitărilor către Magistratul orășenesc, obține alocarea unei sume de 100 de florini pentru învățător. În 1863 este numit învățător Irimie Șorobeteanu, un om bine pregătit, corespondent al ziarelor românești și cunoscător al limbi germane.

Un important act pe care îl găsim în arhive este testamentul Pr. Maier prin care, fiind preot necăsătorit, lasă nepoților săi averea sa, donează o sumă de bani prin intermediul unei fundații parohiei natale din Bucerdea Grânoasă, o sumă de bani preoților care îi vor celebra înmormântarea și cărțile din biblioteca sa le donează bibliotecii Episcopiei de Gherla. Tot în testamentul lăsat de protopopul tractului Bistrița, Ioan Maier se face referire și la cărțile aflate în biblioteca proprie, care urmau să fie donate bibliotecii diecezane. Cele mai multe dintre titluri sunt în limba latină, ceea ce demonstrează cunoștințe temeinice de limba latină. *Între titluri distingem atât lucrări cu substrat ecleziastic, extrem de utile în activitatea liturgică, pastorală și administrativă, precum cele trei volume din Theologus Dogmaticus a lui Valla, cele două volume din Ius Canonicus a lui Pchem și cele două volume din Historia Ecclesiastica a lui Albert Ioanes Nepomuk, dar și lucrări istorice și literare, care demonstrează depășirea nivelului cultural strict teologic, precum De bello Cathilinario et Iugurtino a lui Salustius, lucrări ale lui Eutropius, dar și o „ediție cam rea, dar care se poate folosi” din Gradus ad Parnassum. Preocuparea protopopului Maier pentru lectură este subliniată și de cercetarea fondurilor de carte ale diverselor biblioteci, precum cea a călugărilor piariști din Bistrița, de unde împrumută dicționarul Ungarico-Latinum et Latins-Ungaricum, lucrare a lui Paris Parhai.*

Tot legat de partea testamentară Aflăm dintr-o adeverință din 8 februarie 1867, scrisă de Preotul din Chiraleș, Demetru Mathe, că Pr. Maier a lăsat cu limbă de moarte salariul său de protopop de 100 de florini pe anul 1866 să intre în fondul Bisericii greco-catolice Bistrița.

Părintele Ioan Maier trece la viața veșnică în 9 ianuarie 1867, fiind înmormântat în spatele bisericii sale unde a slujit 36 de ani. A murit la vârsta de 85 de ani având 62 de ani de preoție. La ceremonia funerară celebrată în biserica minorită a participat vicarul foraneu al Năsăudului, Grigore Moisil și 12 preoți precum și oficialități politice ale vremii, religioase, militare și o mulțime mare de popor din Bistrița și din împrejurimi. La Brașov "Gazeta Transilvaniei", ziar la care era și el abonat, anunțul decesului său, insera cuvintele: "Așteptăm un necrolog demn de umanitatea și virtuțile acestului Nestore, carui mulți au ai zice, cu reverință și mulțumită: fie-i țărâna ușoară și memoria neuitată.

Inscripția de pe piatra de mormânt

Aici se odicnește A(dormitul în) Domnulu și A(rhi) Diaconulu Gr Cath al Bistriței IOANE MAYER de B(uză) Bocsard în etate de 85 de ani și a preoției 62, repaosatu 1876.

Ne dorim ca piatra funerară a Pr. protopop Maier, aflată în actualul cimitir de pe str. Crinilor, care de-alungul timpului s-a deteriorat să o refacem cu sprijinul comunităților greco-catolice din Bistrița pentru a-i cinsti memoria cât mai bine. E o ocazie să reafirmăm importanța Bisericii noastre greco-catolice românești din Bistrița, prin sanctuarul Bistrițenilor, de pe str. Crinilor, unde s-a aflat biserica de lemn, școlile confesionale și cimitirul. Pr. Ioan Maier prin activitatea sa pastorală și intelectuală și-a adus o importantă contribuție la formarea copiilor, tinerilor și a enoriașilor din Bistrița.

Ne dorim de asemea să punem în valoare toate documentele păstrate în arhivele naționale referitoare la părintele protopop prin editarea cu ajutorul istoricilor a unei cărți biografice.

Data fiind bogăția de personalități greco-catolice bistrițene vom continua cu evocarea lor.

În final doresc să vă prezint câteva documente inedite legate de părintele Maier, din care o parte le-am fotografiat personal în arhivele din Cluj. Deci sunt prezentate în premieră.

- un extras din matricola botezaților din anul 1858 în limba latină a poetului național Andrei Mureșanu
- extrase din corespondența cu consistoriul de la Blaj cu referire la o cauză matrimonială
- Biserica de pe str Crinilor 1895 se poate observa mormântul lui în spatele bisericii
- inscripția de piatra funerară.
- corespondența cu consistoriului de la Blaj privind elevii care studiază la gimnaziul luteran
- testamentul protopopului
- documente privind școala confesională
- document privitor la un sinod protopopial ținut la Bistrița
- lista cu elevii de la gimnaziul luteran
- corespondență cu Episcopul Ioan Alexi privind școala confesională
- propunerea de canonic, prima pe listă, făcută de Episcopul Ioan Alexi către Împăratul Iosif I
- o cauză matrimonială
- alte documente

La încheiere doresc să mulțumesc confracților preoți prezenți la acest eveniment, vouă tuturor celor prezenți, celor care într-un fel sau altul s-au implicat pentru pregătirea comemorării. Nu în ultimul rând mulțumim Bunului Dumnezeu pentru toate binefacerile primite și ne amintim de Fericirii episcopi martiri care și-au trăit în jertfă credința până la sfârșit spre mai mare mărire a lui Dumnezeu.

Bibliografie

SIMION RETEGAN, Un intelectual din Bistrița din sec. al XIX-lea: Ioan Maier, Revista Bistriței nr.IX, 1995 pag. 219-231

PROF. IOSIF UILĂCAN, revista Bistriței nr.XXIII, Biserica Românească din Bistrița, 2009, pag. 125-134

PROF. IOSIF UILĂCAN, revista Bistriței nr.XXIV, Cimitirele Românești din Bistrița până la sfârșitul sec. al XIX-lea, 2010, pag. 367-384

DOCUMENTE DIN ARHIVELE NAȚIONALE ALBA, CLUJ ȘI BISTRITȚA

IOANE M. MOLDOVANU, ACTE SINODALI ale Baserecei Romane de Alba Iulia și Făgărașiu, Blaj 1872, pag. 63-68

ARHIVA SOMEȘANĂ NR. 27, Năsăud, 1940, pag 377

Revista Ilustrată nr.2, 1898, pag. 22